

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Педагогічний факультет
Кафедра практичної психології

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні Вченої ради
УДУ імені Михайла Драгоманова
24 грудня 2024 р.

Протокол № 3

Проректор з навчально-методичної роботи
проф. Веригуб Р.М.

ПРОГРАМА
ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО
(МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

(термін навчання 1.4)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність: 053 Психологія
за освітньо-професійною програмою «Практична психологія»
Форма навчання: денна, заочна

Розробники програми:

доктор філософських наук, професор Семенюк Н.В.;

кандидат психологічних наук, доцент Рашковська І.В.;

кандидат психологічних наук, доцент Дубініна К.В.;

доктор філософії у галузі психології, викладач Чанчиков І.К.

За загальною редакцією:

- декана Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова кандидата педагогічних наук, професора **Олефіренка Т.О.**;
- завідувача кафедри практичної психології, доктора педагогічних наук, професора **Митника О.Я.**

Рецензенти:

Панок В. Г., член-кор. НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України.

Сафін О. Д., доктор психологічних наук, професор, професор кафедри практичної психології факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Обговорено та рекомендовано до використання на засіданні Науково-методичної ради УДУ імені Михайла Драгоманова
«_____» _____ 2024 року

Голова НМР _____

Роман ВЕРНИДУБ

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	4
<u>РОЗДІЛ 1.</u> Зміст підсумкової атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Практична психологія» спеціальності 053 Психологія	
Методика викладання психології у ЗВО	8
Психологія особистості та персонологія.....	10
Технології сучасної психотерапії	11
Психологія мотивації та аксіопсихологія	12
Філософія освіти	15
<u>РОЗДІЛ 2.</u> Критерії оцінювання	
Атестаційний екзамен	18
Захист кваліфікаційної роботи	18
<u>РОЗДІЛ 3.</u> Орієнтовні завдання до атестаційного іспиту	
Тестові завдання	22
Завдання комбінованого характеру.....	24

Пояснювальна записка

Програма підсумкової атестації здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 053 «Психологія» за освітньо-професійною програмою «Практична психологія» розроблена відповідно до вимог підготовки фахівців, викладених у Стандарті вищої освіти України. Основна мета підсумкової атестації полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників спеціальності 053 «Психологія» вимогам освітньо-професійної програми «Практична психологія», рівня їх готовності до самостійної професійної діяльності та якості засвоєння програм фахових дисциплін.

Підсумкова атестація відбуватиметься у двох формах: у формі атестаційного екзамену з теоретичної та практичної психології у вигляді тестів і практичного завдання комбінованого характеру; у формі захисту кваліфікаційної роботи з психології другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Атестаційний екзамен проходитиме в офлайн форматі. Частина екзамену – у формі тестів. Пропонується 25 тестових завдань, максимальна оцінка за їх виконання 60 балів. Виконання тестових завдань передбачає перевірку знань студентів з дисциплін: «Методика викладання психології у ЗВО», «Психологія особистості та персонологія», «Технології сучасної психотерапії», «Психологія мотивації та аксіопсихологія» та «Філософія освіти». Друга частина – одне завдання комбінованого характеру, для розв'язання якого необхідно використати знання курсів: «Психологія особистості та персонологія», «Технології сучасної психотерапії», «Психологія мотивації та аксіопсихологія». Максимальна оцінка за його виконання 40 балів.

Виконання завдання комбінованого характеру передбачає перевірку у студентів: здатності застосовувати знання у практичних професійних ситуаціях; професійних умінь щодо здійснення практичної діяльності: тренінгової, психотерапевтичної, консультаційної, психодіагностичної з використанням науково верифікованих методів та технік; здатності оцінювати межі власної фахової компетентності; знання та уміння щодо розробки та впровадження методів психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

Професійна підготовка магістрів освітньо-професійної програми «Практична психологія» з терміном навчання 1 рік і 4 місяці передбачає підготовку здобувачів, що вступили на базі вищої освіти за спорідненою спеціальністю.

Відповідно до всіх навчальних курсів другого (магістерського) рівня вищої освіти, зміст яких виноситься на іспит, Атестаційний екзамен повинен виявити компетентності та проявити програмні результати навчання освітньо-професійної програми «Практична психологія», які розроблено на підставі стандарту вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» для другого (магістерського) рівня вищої освіти <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053-psikhologiya-mag.pdf>

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетентності (ЗК)	<p>ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК2. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.</p> <p>ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).</p> <p>ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.</p> <p>ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).</p> <p>ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.</p> <p>ЗК8. Здатність розробляти та управляти проектами.</p> <p>ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.</p> <p>ЗК10. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК11. Навички використання інформаційно-комунікаційних технологій для пошуку, оброблення, аналізу інформації з різних джерел та прийняття рішень.</p> <p>ЗК12. Здатність спілкуватися з представниками різних професійних груп та у міжнародному контексті.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності спеціальності	<p>СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.</p> <p>СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.</p> <p>СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.</p> <p>СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу) з використанням науково верифікованих методів та технік.</p> <p>СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.</p> <p>СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.</p> <p>СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.</p> <p>СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.</p> <p>СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.</p> <p>СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.</p> <p>СК11. Здатність будувати різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно-професійний розвиток людини: технології ігрового моделювання, технології психоконсультації, психокорекційні технології, технології розвитку аутокомпетентності.</p> <p>СК12. Здатність до розпізнавання ознак конфлікту, до організації взаємодії його учасників з метою продуктивного його розв'язання, володінням широким спектром стратегій поведінки в конфлікті, здатність до емоційної саморегуляції.</p> <p>СК13. Здатність проектувати навчальний процес з урахуванням поставлених</p>

	<p>цілей; конструювати зміст та процес навчання; здійснювати організацію аудиторних занять та самостійну роботу студентів; володіння методами та прийомами навчання з метою побудови розвивального освітнього простору на заняттях;</p> <p>СК14. Здатність надання консультативної допомоги керівникам з питань психології управління.</p>
7 – Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання	
<p>ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p>ПР2. Вміти організувати та проводити психологічне дослідження із застосуванням валідних та надійних методів.</p> <p>ПР3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.</p> <p>ПР4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.</p> <p>ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.</p> <p>ПР6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.</p> <p>ПР7. Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях.</p> <p>ПР8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.</p> <p>ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.</p> <p>ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.</p> <p>ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.</p> <p>ПР12. Здатність демонструвати знання методики викладання психології, що є підґрунтям для побудови розвивального освітнього простору на заняттях у ЗВО.</p> <p>ПР13. Здатність визначати та здійснювати психологічні заходи щодо психодіагностики та прогнозування конфліктів у групах, колективах та організаціях; прогнозувати конфліктний “потенціал” особистості щодо ескалації конфліктів; визначати можливі конструктивні й деструктивні наслідки професійних деструкцій та деформацій.</p> <p>ПР14. Здатність будувати (розробляти): різноманітні технології розвивальних впливів на особистісно-професійний розвиток людини: технології ігromodelювання, технології психоконсультування, психокорекційні технології.</p> <p>ПР15. Здатність демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань та усвідомлювати психофізіологічні засади розвитку особистості, зокрема, становлення творчої особистості.</p> <p>ПР16. Здатність до рефлексії у професійній діяльності, адекватного оцінювання власних досягнень та недоліків у професійній сфері.</p> <p>ПР17. Здатність застосовувати акмеологічні знання при аналізі творчих досягнень людини в професійній та особистісній сферах.</p> <p>ПР 18. Здатність будувати адекватну стратегію і тактику психологічної допомоги різним категоріям населення, клієнтам у різних професійних сферах діяльності щодо досягнення власного «акме», побудови власного професійного іміджу.</p> <p>ПР19. Здатність використовувати різноманітні технології у здійсненні психоконсультування та психокорекції.</p> <p>ПР20. Здатність орієнтуватися в теоретичних моделях психологічної допомоги, використовувати їх в різноманітних її галузях та різновидах, володіти основними процедурами, техніками та конструктами</p>	

На виконання атестаційного екзамену передбачено 1 год 30 хв.

Захист магістерського дослідження проходитиме в офлайн форматі.

РОЗДІЛ 1.
ЗМІСТ ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО
(МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
спеціальності 053 Психологія (ОПП «Практична психологія»)

«Методика викладання психології у ЗВО»

Тема 1. Предмет, мета і завдання методики викладання психології

Методика викладання як галузь педагогічної науки. Предмет методики викладання психології. Мета і завдання методики. Значення дисципліни для підготовки магістра. Компетенції, що формуються в умовах засвоєння методики викладання.

Тема 2. Психологія як навчальна дисципліна, її завдання

Психологія як наука та її роль в житті сучасного суспільства. Процеси гуманізації і психологія. Завдання викладання психології як навчальної дисципліни. Особливості навчання психології студентів психологічних та непсихологічних спеціальностей. Значення психологічної культури фахівця, включеного в діяльність у системі "людина-людина". Особливості психологічного матеріалу як об'єкта засвоєння. Змістова специфіка психологічного знання як предмета вивчення (абстрактність, теоретична насиченість та ін.). Особливості буденних уявлень про психологічні факти. Негативний вплив буденного знання на сприймання наукової психологічної інформації. Типові деформації в засвоєнні наукових психологічних понять. Способи запобігання помилкам у процесі оволодіння психологічними знаннями.

Тема 3. Організація професійної діяльності викладача психології

Психолого-педагогічна структура діяльності викладача психології. Професійно-педагогічна готовність педагога. Навчальний план, навчальна програма (типова і робоча), графік навчального процесу.

Психологічні особливості навчання дорослих.

Тема 4. Методи навчання психології

Методи навчання. Пасивне, активне, інтерактивне, проблемне, програмоване навчання.

Методологічні принципи пояснення психологічного матеріалу. Принцип причинної зумовленості психічних явищ і його значення для розуміння природи психічного факту. Принцип розвитку психіки в діяльності та його значення для розуміння і пояснення механізмів якісних трансформацій психічних процесів і властивостей особистості. Принцип єдності діяльності та свідомості як відображення закономірного зв'язку між характером діяльності людини, її складністю, особистісною, суспільною значущістю і рівнем розвитку свідомості суб'єкта. Принцип дії зовнішнього через внутрішнє, об'єктивного через суб'єктивне як засадничий постулат формування адекватних уявлень про психічні акти як переломлені в індивідуальній свідомості суб'єкта впливи зовнішнього середовища.

Таксономія навчальних завдань (за Д. Толлінгеровою).

Тема 5. Форми навчальних занять і методика їх проведення

Лекція як основна форма навчальних занять у вузі. Роль лекції в системі навчальної діяльності студентів. Функції лекції. Методичні прийоми активізації мислення студентів на лекції: проблемність викладання навчальної інформації, риторичні питання.

Навчальна мета семінарських занять з психології. Визначення проблемної суті і програми підготовки студента: орієнтація на самостійність, творчий пошук істини, продуктивний характер діяльності. Готовність до обґрунтування власної точки зору і дискусії. Технологія керування пізнавальною діяльністю студентів на семінарських заняттях.

Оволодіння вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці як основна мета

практичних занять з психології. Різновиди практичних занять залежно від місця їх проведення. Особливості організації практичних занять з психології в аудиторії і в місцях проходження студентами практики. Структура практичних занять і їх методичне забезпечення. Характеристика змісту практикумів з психології.

Підготовка викладача до лекції з психології, етапи підготовки.

Тема 6. Прийоми активізації пізнавальної активності на заняттях з психології

Пізнавальна активність – необхідна передумова продуктивного засвоєння нових знань.

Психологічна сутність активізації розумової діяльності. Об'єктивні та суб'єктивні передумови активізації мислення. Прийоми активізації розумової діяльності у процесі засвоєння психологічного матеріалу: риторичні питання про зміст вивченого матеріалу, психологічні завдання, аналіз проблемних ситуацій, відповіді на програмовані й альтернативні тестові питання, що орієнтовані на розвиток творчих здібностей. Задачі по керованому аналізу проблемних ситуацій як метод формування методологічних основ професійного мислення.

Тема 7. Контроль знань з психології:

вимоги до його організації і процедури проведення

Контроль як інструмент керування процесом засвоєння знань. Необхідність контролю: несформованість професійних мотивів вчення, недосконалість навичок самоконтролю: недостатній рівень підготовленості до оволодіння новим знанням; обмеження, пов'язані з можливостями до навчання (рівень здібностей).

Функції контролю: діагностична — виявлення й оцінка знань учнів; корекційна — усунення помилок і неточностей у знаннях; розвивальна одержувана учнями інформація про причини допущених помилок у процесі самопідготовки і шляхи їх усунення в подальшій роботі.

Інтегральні показники рівня оволодіння предметом є: володіння психологічною термінологією; знання суттєвих характеристик і ознак психологічних понять; диференційованість психологічних понять; структурність психологічного знання — здатність до співвіднесення і визначення місця часткового знання чи факту в загальній структурі навчального предмета.

Види контролю: індивідуальне та фронтальне опитування. Форми контролю: усне опитування, письмова форма перевірки знань. Різновиди письмового опитування: програмований контроль; альтернативно-тестовий контроль; письмові роботи. Особливості контролю знань з психології. Критерії оцінки психологічних знань. Оцінка знань, її дидактична функція і вимоги до мотивації.

Рекомендована література

1. Козаков В. А. Самостійна робота студентів та інформаційно-методичне забезпечення. – К.: Вища шк., 1990. – 248 с.
2. Методика викладання психології: Навчально-методичний комплекс для студентів із спеціальності «Психологія» / Укладач: Яворовська Л. М. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Карабіна, 2005.
3. Методика викладання психології: Навчально-методичний посібник. / Яворівська Л. М. – Харків, 2001. – 50 с.
4. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі / Нагаєв В.М. – Київ, 2007. – 222 с.
5. Основи педагогіки и психології вищої школи в Україні / Галузинський В. М., Євтух М.Б. – К: ІНТЕЛ, 1995. – 168 с.
6. Семиченко В. А. Пути повышения зффективности изучения психологии. — К.: Магистр-с, 1997.
7. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник / Сисоєва С.О.; НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. – К.: ВД «ЕКМО», 2011. – 324 с.
8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: «Академвидав», 2006. – 352 с.

«Психологія особистості та персонологія»

Тема 1. Поняття персонології як науки: актуальність, предмет і завдання. Сутність поняття «особистість» у психології.

Предмет сучасної персонології. Множинність психологічних визначень особистості. Основні положення про особистість у сучасній персонології. Фактори, що впливають на становлення та розвиток особистості. Рівні вивчення особистості.

Тема 2. Основні теорії особистості у західній і східній соціокультурних традиціях

Основні західні концепції особистості. Біхевіоризм про особистість людини. Особистість у психоаналізі: З. Фрейд, А. Адлер, Еге. Фромм, До. Хорні, Еге. Еріксон, У. Райх. Особистість у глибинній психології К. Юнга. Особистість у гуманістичній психології: А. Маслоу, К. Роджерс та його сучасні послідовники. Особистість у трансперсональній психології: С. Гроф, Т. Лірі, Т. Маккенна, Ч. Тарт, К. Вілбер, Р. Уолш. Нейролінгвістичне програмування про особистість: Р. Бендлер, Д. Гріндер та їх послідовники. Психосинтез Р. Ассаджолі про особистість. Трансактний аналіз Еге. Берна про особистість. Онтопсихологія А. Менегетті про особистість. Логотерапія В. Франкла про особистість. Елементи східних релігій та філософій у сучасних західних навчаннях про особистість. Йога і індійська соціокультурна традиція. Система Дзен-Буддизму. Суфізм і ісламська соціокультурна традиція (Газалі, Ібн аль-Арабі). Теософська соціокультурна традиція. (Рудольф Штайнер і Макс Гендель).

Тема 3. Теорії особистості у радянській та вітчизняній психології

Підходи до особистості роботах А. Ф. Лазурського, У. М. Бехтерева, П. П. Блонського. Теорія відносин В. Н. Мясіщева. Культурно-історичний підхід Л. С. Виготського. Діяльнісний підхід у психології: М. Я. Басов, С. Л. Рубінштейн, А. Н. Леонтьєв, В. П. Зінченко, В. В. Давидов. Структурний підхід К. К. Платонова. Інформаційно-мотиваційний підхід П. В. Симонова. Психофізіологічний підхід до особистості: І. М. Сеченов, І. П. Павлов, А. А. Ухтомський. Особистість та комплексне вивчення людини за Б. Г. Ананьєва. Особистість у лєнінградській психологічній школі. Концепція персоналізації (А. Петровський). Становлення і розвиток особистості у працях Г. Костюка.

Тема 4. Поняття самосвідомості

Самосвідомість та її місце у психологічній організації людини. Самосвідомість та соціалізація. Критерії самосвідомості. Самосвідомість як продукт. Самопізнання та самоставлення. Внутрішній діалог як механізм функціонування самосвідомості. Самосвідомість та Я-концепція. Структура Я-концепції та її функції. Образ-Я. Усвідомлення власних психічних якостей як наслідок соціального порівняння. Самооцінка та самоповага. Самосвідомість особистості та життєвий шлях. Особистісне самовизначення, особистісна ідентичність. Соціальна ідентичність.

Тема 5. Рівні організації особистості

Історичний контекст: діагностика рівня патології характеру. Специфічні виміри спектра “невротик – межовий – психотик”. Характеристики структури особистості невротичного рівня. Характеристики структури особистості психотичного рівня. Характеристики межової структури особистості.

Тема 6. Типи організації характерів

Теорія розладів особистості. Психопатичні (антисоціальні) особи. Нарцисичні особи. Шизоїдні особи. Параноїдні особи. Депресивні та маніакальні особистості. Мазохістичні (поразницькі, саморуйнівні) особистості. Обсесивні та компульсивні особи. Істеричні, чи театральні особистості. Дисоціативні особи. Драйви, афекти та темперамент різних видів

характерів. Захисні та адаптивні процеси.

Тема 7. Психотерапія розладів особистості

Психоаналітична терапія розладів особистості. Юнгіанський психоаналіз, дослідження свого «Я», розвиток самості. Когнітивно-поведінкова терапія та робота з дисфункційними схемами. Неролінгвістичне програмування та метамоделі при терапії розладів особистості.

Тема 8. Поняття життєстійкості як психологічного явища

Поняття життєстійкості у психології. Різномасштабні трактування життєстійкості: благополуччя, стресостійкість, резильєнтність, життєтворчість. Підходи та напрями до розуміння життєстійкості. Екзистенціалізм як основа розуміння життєстійкості. Дослідження життєстійкості у позитивній психології. Стресостійкість та психологія стресу. Сучасні підходи до розуміння психологічного благополуччя. Життєтворчість як творча сутність людини.

Тема 9. Розвиток і формування особистості

Підходи і теорії розвитку особистості. Гармонійний і дисгармонійний розвиток особистості. Роль психолога у розвитку особистості клієнта. Кризи особистості. Ставлення до кризи та її подолання. Мотив і мотивація. Мотив як определена потреба, як спонування до активності. Джерела активності особистості в різних психологічних теоріях. Коучінг як напрямок актуалізації особистості. Інструменти коучінгу.

Тема 10. Психологія творчості

Теорії і концепції творчості. Види і рівні творчої діяльності. Поняття про здібності. Задатки і здібності. Класифікація здібностей. Здібності особистості та рівні їх розвитку. Обдарованість. Талант. Геніальність. Вплив соціального середовища на обдарованість. Методи навчання і стимулювання творчості.

Рекомендована література

1. Варій М.Й. Психологія особистості : навч. посіб. / М.Й.Варій. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
2. Карпенко З.С. Аксіопсихологія особистості. – К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 2009. – 216с.
1. Клименко В. В. Психологія творчості: навч. посібник для вищих навч. закладів / В. В. Клименко; Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини «Україна». – К.: Центр навч. літератури, 2006. – 480 с.
2. Основи психології: Підручник /за заг. Ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – вид. 5-те, стереотипне. – К.: Либідь, 2005. – 632с.
3. Психологія особистості: Словник-довідник /за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко. – К.: Рута, 2005 – 320с.
4. Роменець В. А. Психологія творчості: навч. посібник / В. А. Роменець. – 3-є вид. – К.: Либідь, 2004. – 288 с.
5. Семиченко В.А. Психологія особистості. – К.: Видавець Ешке О.М., 2007. – 427 с.

6. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 280 с.

«Технології сучасної психотерапії»

Тема 1. Сутність сучасного розуміння психотерапевтичного впливу та класифікація психотерапевтичних методів

Предмет та завдання індивідуальної та групової психотерапії. Класифікація методів психотерапії. Завдання психотерапевта. Основні вимоги до психотерапевта. Лікувальний безмедикаментозний вплив допомоги. Різномірність втручання. Активна участь клієнта у процесі само зцілення.

Тема 2. Акт психотерапевтичної взаємодії

Збір анамнезу. Засоби впливу терапевта. Мова тілесного симптому. Актуалізація ресурсів клієнта. Методи перевірки конструктивності терапевтичного процесу. Правильне завершення психотерапії. Уникнення залежності клієнта від психотерапії.

Тема 3. Особливості роботи психотерапевта з емоційними розладами

Емоційні розлади. Симптоми та причини депресивних станів. Класифікація тривоги та напруги. Психотерапевтична взаємодія з клієнтами в стані депресії. Когнітивна терапія Бека – терапія депресії: усвідомлення та вербалізація неадаптивних концепцій; зміна правил регуляції поведінки. Робота психотерапевта з суїцидентами. Наративна психотерапія в роботі з клієнтами, що мають суїцидальні наміри.

Тема 4. Сучасні методи психотерапії з дітьми та підлітками

Загальна характеристика емоційних розладів у дітей та підлітків. Особливості психотерапії дітей та підлітків: специфіка ігрової, казкотерапії, арт-терапії в роботі психотерапевта. Символдрама як психотерапевтичний метод роботи з дітьми та підлітками.

Тема 5. Сучасні методи короткострокової психотерапії

Особливості короткострокової терапії різних видів порушень. Когнітивний, психодинамічний та екзистенціальний підхід та методи короткострокової психотерапії. Раціонально-емотивна терапія А.Елліса, методи соціального навчання тощо.

Рекомендована література

1. Бурлачук Л.Ф. Основы психотерапии / Л.Ф. Бурлачук, Н.А. Грабская, А.С. Кочарян. – Киев: Ника-Центр; Москва: Алетейа, 1999. – 320с.
2. Бабелюк О. В. Психологія травмуючих ситуацій: Кам'янець-Подільський : Друкарня «Рута», 2021. 107 с.
3. Волошенко М. О. Психологія професійного спілкування. Херсон : Олді плюс, 2021. 278 с. 3. Глива Є. Вступ до психотерапії: навчальний посібник. Київ.: Кондор, Острого: Острозька академія, 2009. 530 с.
4. Карпенко Є. Методи сучасної психотерапії : навч. посібник. Дрогобич : Посвіт, 2015. 122 с.
5. Краснов Ю. Арт – завжди терапія. Теревинф. 2019. 256 с.
6. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. С. 259-278.
7. Кузікова С. Основи психокорекції : Академія, 2021. 336 с.
8. Медична психологія: підруч. для студентів закл. вищ. мед. освіти / під заг. ред. проф. О. І. Осокіної ; Донец. нац. мед. ун-т, ПВНЗ Київ. мед. ун-т. Краматорськ ; Київ ; Слов'янськ : Хортиця, 2021. 203 с.

9. Мельничук О. Основи психоконсультації та психокорекції. Навч. посібник : Каравелов, 2019. 390 с.
10. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб. Вид. 3-тє. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 420 с.

Психологія мотивації та аксіопсихологія

Модуль 1. Теоретичні та прикладні проблеми психології мотивації

Тема 1.1 Теорії мотивів і мотивації в зарубіжній та вітчизняній психологічній науці, та практиці.

Компоненти психологічної структури мотиваційної сфери людини. Мотиваційні змінні: потреби, мотиви, цінності, цілі, потяги, емоції, інтереси, установки, прагнення. Потреба як внутрішній стимул активності людини. Потреба як стан, властивість і процес. Мотив як одиниця аналізу мотиваційної сфери особистості. Зв'язок мотивації і діяльності. Підходи до визначення поняття «мотивація». Основні проблеми психології мотивації: змістовна класифікація мотивів; генезис мотивів; вимір мотивів; виявлення ситуаційних умов актуалізації мотивів; зміна, відновлення та післядія мотивації; мотиваційний конфлікт і загальна цілеспрямованість діяльності; опосередковують процеси саморегуляції і аналітична реконструкція мотивації; дієвість мотивації (Х. Хекхаузен, Д.Аткінсон, К.Альдельфер, Д.МакКлеланд). Модальність мотивів. Усвідомленість мотивів. Внутрішні і зовнішні мотиви. Довільність мотивації (В.А.Іванніков). Функції мотивації. Психологічні механізми розвитку мотивації (В.К.Вілліамс). Мотив і мотивація як гіпотетичні конструкти (Х. Хекхаузен). Генетичні зв'язки різних видів мотивів.

Тема 1.2 Онтогенетичні аспекти мотивації і структури мотиву

Особливості мотивації особистості у немовлячому періоді. Онтогенетичні аспекти мотивації у період раннього дитинства (1 – 3 роки), дошкільного дитинства, молодшого, середнього, старшого шкільного віку. Особливості мотивації дорослих. Домінуючі потреби у різних вікових періодах. Вікові зміни спрямованості особистості. Онтогенетичний розвиток інтересів. Вікові особливості відображення структури мотиву в свідомості.

Тема 1.3 Методологія емпіричного дослідження мотивації різних видів

Основні напрямки в дослідженні проблем мотивації: теорія інстинктів, когнітивна психологія, психологія особистості, психологія навчання, психологія активації. Експериментальна та неекспериментальна стратегії дослідження мотивації різних видів. Психодіагностичні методики дослідження мотивації різних видів (професійної, навчальної, самовизначення, саморозвитку, створення сім'ї тощо). Експериментальні плани у дослідженні мотивації. Кореляційні та кроскультурні дослідження мотивації. Організація психологічного експерименту як індивідуально-дослідна робота у психології мотивації. Ситуація вибору як ключова складова у емпіричному дослідженні мотивації. Порівняльний аналіз даних у дослідженні зовнішньої та внутрішньої мотивації, мотивації на успіх та уникнення невдач.

Тема 1.4. Практикум розвитку навичок мотивування особистості

Основні напрямки роботи психолога з розвитку мотиваційної сфери. Особливості розвитку мотивації у різних вікових групах. Мотивуючі чинники діяльності. Спеціальні прийоми розвитку мотивації. Мотиваційний тренінг. Техніки роботи з мотиваційними структурами. Прийоми та техніки мотивування клієнта в психотерапевтичному просторі. Психоаналітичний підхід. Гуманістичні та екзистенційні погляди на мотивацію клієнта. Страх змін як основа мотивації. Гештальттерапія про мотивацію клієнта в ситуації «тут і тепер». Арт-терапевтичні засоби стимулювання до активності. Коучинг в роботі з важкими клієнтами. Вербальні засоби мотивування: метаможелювання та Мілтон-модель ведення бесіди. Розвиток навичок самомотивації практичного психолога.

Модуль 2. Аксіопсихологія

Тема 2.1. Предмет, мета і завдання аксіопсихології особистості.

Предмет і завдання аксіопсихології особистості. Визначення цінностей, ціннісних орієнтацій, ціннісно-сислової сфери особистості. Цінності в житті людини. Структура і функції ціннісно-сислової сфери особистості. Значення аксіопсихології: наукове, прикладне та практичне.

Тема 2.2. Теорії цінностей та ціннісно-сислової сфери особистості.

Основні підходи до визначення цінностей особистості. Філософський підхід (Г. Лейбніц, І. Кант, Г. Гегель, Л. Фейєрбах, Ф. Енгельс, представники феноменалізму). Телеологічний підхід в зарубіжній персонології. Аксіологічна проблематика у вітчизняній психології (С. Рубінштейн, О. Леонт'єв, Д. Леонт'єв, В. Богданов, А. Петровський, В. Петровський). Культурно-історичний підхід. Екзистенціалізм. Психодинамічний підхід. Феномено-рефлексивний підхід. Аксіологічна модель індивідуальної свідомості (З. Карпенко).

Тема 2.3. Аксіогенез особистості.

Визначення аксіогенезу особистості. Динаміка становлення і розвитку ціннісно-сислової сфери особистості. Фактори розвитку ціннісно-сислової сфери. Механізми формування цінностей: присвоєння, перетворення особистості на основі цінностей, цілепокладання та проектування. Присвоєння: ціннісне ставлення до світу, формування «Образу світу». Перетворення особистості на основі цінностей: формування ієрархічної системи цінностей особистості, «Образ Я», «Образ майбутнього», ціннісне ставлення до світу, себе, інших людей, рефлексія та самопізнання особистості. Цілепокладання: прогнозування та проектування майбутнього, життєва ціль – життєвий план – життєва перспектива.

Інтегральна суб'єктність у виявленні ціннісно-сислової сфери особистості. Рівні суб'єктності (В. Татенко): інтенціональний, потенційний, віртуальний, актуальний, рефлексивний, експірієнтальний. Рівні суб'єктності (З. Карпенко): рівень індивіда (організму, інстинктивної активності), монособ'єкта (діяч), полісуб'єкта (рівень особистості, свідомості), метасуб'єкта (рівень індивідуальності), абсолютний суб'єкт (універсальність). Становлення само-бутності (В. Слободчиков і Г. Цукерман): оживлення, одушевлення, персоналізація, індивідуалізація, універсалізація. Стадії морального розвитку Л. Кольберга. Типологія моральних позицій особистості Б. Братуся. Ціннісна характеристика спілкування.

Тема 2.4. Діагностика ціннісно-сислової сфери особистості.

Методи та методики діагностики ціннісно-сислової сфери особистості. Проективні методики та особливості їх застосування у визначенні цінностей особистості. Діалог як психологічний механізм аксіогенезу особистості: відношення «Я – Ти», «Я – Воно», «Я – Інший». Засоби виявлення цінностей у діалозі: образ (уявлення), чуттєвий образ, схема, правило, знак, символ. Стиль життя як прояв ціннісного самовизначення. Механізм самовизначення цінностей : інтенція – потенція – посіденція.

Тема 2.5. Прикладна аксіопсихологія особистості

Обґрунтування та реалізація аксіологічного підходу в різних сферах життя особи та суспільства: соціальній роботі, державному управлінні, освіті, праві, літературі. Аксіопідхід у фаховій підготовці педагогічних та медичний кадрів.

Тема 2.6. Практична аксіопсихологія особистості та аксіологічне проектування

Принцип орієнтації на норми та цінності клієнта. Ціннісні механізми: пошук – оцінка – вибір – проекція. Аксіологічне проектування як особистісне новоутворення. Критерії та показники аксіопсихологічного проектування: ціннісна орієнтація на само здійснення,

оптимальні самореалізації та цілісність багатогранного існування людини, креативність у процесі саморозвитку, рефлексивна саморегуляція.

Механізми впливу на ціннісно-смыслову сферу особистості: навіювання, емоційне зараження, наслідування, ідентифікація, рефлексія, каузальна атрибуція, емпатія. Засоби/шляхи пошуку нового смислу: альтруїзм, відданість справі, творчість, гедоністичний вибір, самоактуалізація, самотрансцендування (самопізнання). Психологічний захист в контексті аксіогенезу особистості.

Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1 модуль

1. Бутенко Д. С. Теорії мотивації: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7923> DOI: [10.32702/2307-2105-2020.5.103](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.5.103)
2. Занюк С.С. *Психологія мотивації*: Навч. посібник. К.: Либідь, 2002. 304с.
3. Колот А. М. Мотивація персоналу : підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. К. : КНЕУ, 2011. 397 с.
4. Конспект лекцій з курсу “Теорія мотивації” / Укладач О.В. Прокопенко. Суми: Вид-во СумДУ, 2006. 171 с.
5. Кудріна Т.С. Психологія мотивації: підручник. К.: Видавничо- поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 239 с.
6. Лук'янченко Н. Д. Бунтовська Л. Л. Мотивація персоналу: Навчальний посібник. Донецьк, ДонНУ, 2004. 302 с.
7. Маслова С.О. Кононюк К.Є. Мотивація як фактор ефективності праці. *Вісник ЖДТУ*. 2018. №2. С.85-89.
8. Навчальний посібник до проведення семінарських та практичних занять з курсу "Проблеми мотивації поведінки та діяльності людини" для студентів професійного напрямку 6.0401 "Психологія" / уклад.: О. М. Собченко, С. В. Ігнатова ; Донец. ін-т соц. освіти, Макіїв. екон.-гуманіт. ін-т. Донецьк : Вебер, Донец. філ., 2009. 148 с.
9. Павлюк М. М. Психологія мотивації: навч.-метод. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 265 с.
10. Шпекторенко І.В. Теорія мотивації Ф. Герцберга у контексті структури професійної мобільності персоналу. *Аспекти публічного управління*. 2013. № 1. С.78-83.

2 модуль

1. Аршава І. Ф., Знанецька О. М., Носенко Е. Л. Позитивність образу Я і психологічне благополуччя особистості : монографія. Дніпропетровськ, 2011. 134 с.
2. Галян І.М. Ціннісно-смыслова саморегуляція особистості: генеза та механізми функціонування : монографія. Дрогобич: В-во «КОЛО», 2016. 402 с.
3. Життєві домагання особистості : колективна монографія / Титаренко Т. М., Лебединська І. В., Алікіна Н. В. та ін. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 453 с.
4. Карпенко З. С. Аксіологічна психологія особистості. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2009. 512 с.
5. Карпенко З. С. Аксіопсихологія особистості. К. : Міжнар. фін. Агенція, 1998. 220 с.
6. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Харків: Фолио, 2013. 224 с.
7. Радчук Г. Аксіопсихологія вищої школи : монографія. Тернопіль: ТНПУ. 2009. 415 с.
8. Рибалка В. В. Психологія честі та гідності особистості: культурологічні та аксіологічні аспекти : наук.-метод.посіб. К. ; Вінниця : Планер, 2010. 382 с.
9. Фромм Е. Втеча від свободи. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 288 с.

10. Шестаковський О. Радикалізовані європейці: цінності Євромайдану у порівнянні з європейськими. Інфографіка. Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/01/14/7009459/>

Філософія освіти

Тема 1. Філософія освіти як галузь філософії та навчальна дисципліна

Філософське розуміння сутності освіти у історичному контексті. Безперервна освіта у філософському вимірі

Філософія освіти як галузь наукового знання: етапи становлення.

Основні причини актуалізації філософії освіти. Предмет і завдання філософії освіти.

Проблемне поле, структура, основні функції філософії освіти.

Концепції освіти як складові структури філософії освіти. Основні аспекти гуманізації та гуманітаризації освіти.

Тема 2 Філософське розуміння сутності освіти у історичному контексті. Безперервна освіта у філософському вимірі

Розгляд етичних категорій слід починати з понять *добра* і *зла*. Вони відносяться до найбільш загальних понять моральної свідомості, позначають діаметрально протилежні характеристики соціальних явищ і виражають найважливіші установки моральної свідомості. Уявлення про добро і зло постійно змінювалось у різних народів. Прагнення зрозуміти зміст цих категорій породило багату класичну філософсько-етичну спадщину.

Тема 3 Національні аспекти філософії освіти, суспільний контекст безперервної освіти в Україні

Історія розвитку філософії освіти в Україні. Передумови виникнення освіти. Освіта як соціальний феномен Філософія освіти Григорія Сковороди. Фактори, що впливають на розвиток системи освіти. Концепція теорії та практики освіти в філософії XIX ст.

Ставлення до освіти за доби Київської Русі. Українська інтелектуальна думка про сенс освіти та процес виховання. Орієнтири освітніх процесів в сучасній вітчизняній та західній філософії.

Тема 4 Духовні виміри людського буття. загальнолюдські цінності

Духовність – один з інтегруючих елементів суспільства. Роль цінностей у структурі буття особистості. Світоглядні засади особистості – основа педагогічної діяльності. “Золоте правило моралі” та його вплив на розвиток філософії освіти. Біблейські заповіді – основа внутрішнього абстрактного образу особистості. Система освіти як транслятор норм і цінностей буття.

Тема 5 Філософія етичних вимірів буття особистості

Філософія етичних вимірів буття особистості Моральна мотивація та ціннісні орієнтації. Проблема морального вибору: структура вчинку. Основні категорії етики. Добро і зло. Обов’язок і совість, сенс життя та щастя. Сутність мотивації розкривається через встановлення відповідності моральної вартості вчинку - моральній вартості мотиву. Уявлення про добро і зло постійно змінювалось у різних народів.

Тема 6 Специфіка вищої школи та її місце в освітньому процесі. Тенденції розвитку вищої освіти України на початку третього тисячоліття.

Специфіка вищої школи та її місце в освітньому процесі. Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні. Система освіти в Україні, її структура. Принципи діяльності освітніх установ. Історична

трансформація ролі викладача в освітньому процесі. Викладач у сучасному культурно-освітньому середовищі. Перспективи розвитку професії викладача у нових соціально-економічних та інформаційних умовах. Стан і тенденції розвитку вищої освіти України початку третього тисячоліття. Пріоритетні напрямки реформування та модернізації вищої освіти в Україні в контексті інтеграції європейського освітнього простору.

Рекомендована література

1. Андрущенко В. П. Освіта в пошуку нових стратегій мислення /В. П. Андрущенко // Вища освіта України. - 2003. - № 2. - С. 5-6.
2. Андрущенко В. П. Педагогічна освіта України: Болонські виклики і напрями модернізації / В. П. Андрущенко // Практична філософія. – 2004. – № 1.– С.124-128.
3. Андрущенко В. П. Про концептуальні засади філософії освіти України /В. П. Андрущенко, В. С. Лутай // Практична філософія. – 2004. – № 2. – С. 35-43.
4. Андрущенко В. Вища освіта в пост-Болонському просторі: спроба прогностичного аналізу // Філософія освіти. – 2005. – № 3. – С. 6–20.
5. Андрущенко В.П. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / В.П. Андрущенко // Європейські педагогічні студії. – 2012. – Вип. 1–2. – С. 28–39.
6. Андрущенко В.П. Освіта як ключовий чинник сучасних цивілізаційних процесів / В.П. Андрущенко // Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія] / За ред. В. П.Андрущенко; Авт. кол. : В. П.Андрущенко, Б.І. Андрусишин, В.І. Бобрицька, Р.М. Вернидуб, В.Л. Савельєв, К.А. Постол, О.О. Субіна. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С.13–33.
7. Андрущенко В.П. Проблеми формування глобальної освітньої політики: огляд порядку денного В.П. Андрущенко // Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія] / За ред. В. П.Андрущенко; Авт. кол. : В. П. Андрущенко, Б.І. Андрусишин, В.І. Бобрицька, Р.М. Вернидуб, В.Л. Савельєв, К.А. Постол, О.О. Субіна. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 33–55.
8. Андрущенко В.П. Закономірності планування і впровадження державної освітньої політики в трансформаційному суспільстві/ В.П. Андрущенко. В.Л. Савельєв // Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія] / За ред. В. П.Андрущенко; Авт. кол. : В. П. Андрущенко, Б.І. Андрусишин, В.І. Бобрицька, Р.М. Вернидуб, В.Л. Савельєв, К.А. Постол, О.О. Субіна. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С. 55–74.
9. Біла книга національної системи освіти України /Академія педагогічних наук України; за ред. В.Г. Кременя. – К., 2009. – 186 с.
10. Бобрицька В.І. Ціннісна платформа підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / В. І. Бобрицька // Цілі та результати освітніх реформ: українсько-польський діалог : міжнар. наук. конф., 15 – 16 травня 2013 р. : зб. матеріалів. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – С. 5–10.
11. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / [упоряд. М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, В.Д.Шинкарук та ін.]. – Тернопіль: Вид-во «Економічна думка» ТАНГ, 2003р. – 60 с.
12. Вернидуб Р. М. Забезпечення європейських стандартів якості вищої освіти на інституційному рівні / Р. М. Вернидуб // Науковий часопис НПУ ім. М. П.Драгоманова. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. праць / за ред. В. П.Сергієнка. – К. : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. – Вип. 27. – С. 25–33.
13. Вернидуб Р. М. Проблеми модернізації освітнього простору в умовах інституційних трансформацій глобального суспільства / Р. М. Вернидуб// Освітня політика: філософія, теорія, практика [монографія] / За ред. В. П.Андрущенко; Авт. кол. : В. П.Андрущенко, Б.І. Андрусишин, В.І. Бобрицька, Р.М. Вернидуб, В.Л. Савельєв, К.А. Постол, О.О. Субіна. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – С.203–229.

14. Вернидуб Р.М. Трансформації університетської педагогічної освіти в умовах глобалізації: потенціал дослідництва / Р. М. Вернидуб // Освітня політика: філософія, методологія, практика: : міжнар. наук.-практ. конф., 23 – 24 жовтня 2013 р. : зб. матеріалів. – К.: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2014. – С. 60–65.
15. Кремень В. Філософія освіти ХХІ ст. / В. Кремень // Персонал. – 2003. – № 1. – С. 8.
16. Кремень В.Г. Поступ до нової філософії освіти в Україні / В.Г. Кремень // Розвиток педагогічних наук в Україні і Польщі на початку ХХІ століття: зб. наук. праць. – Черкаси: Видавець Чабаненко Ю.А., 2011. –704 с.
17. Кремень В. Г. Система освіти в Україні: Сучасні тенденції і перспективи / В. Г. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія [ред. Т. Левовицький, І. Вільш, І. Зязюн, Н. Ничкало]. – Київ-Ченстохова, 2000. – С. 11 – 31.
18. Григорій Сковорода. Повне зібрання творів: [у 2 т.] / Григорій Сковорода – К., 1973.
19. Семенюк Н.В.Філософія безперервної освіти-К. Знання України,2014- 347с. Рекомендовано Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова(протокол№6 від30.01.14.)ISBN 978-966-316-348-2.тираж 500 прим.
20. СеменюкН.В Розвиток безперервної освіти в Україні як однієї із складових європейської соціальної моделі Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В. М. Вашкевич]. – К. : ВІРУАН, 2019. – Випуск 148 (9) ч2. – С. 138–143.
21. Natalia Semeniuk. The Contemporary Cosmological Models: In Search of the Ways of Systematization. Philosophy and Cosmology, Volume 24, 2020, pp. 29-38.
22. Semeniuk, N. (2020). Modern University in the Light of Lifelong Learning Challenges: The Issues of Philosophy of Education. Studia Warmińskie, 56, 137-148.

РОЗДІЛ 2. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Атестаційний екзамен

КРИТЕРІЇ оцінювання завдань

Рівень	Кількісна характеристика рівня	Характеристика відповідей випускника	
		на тестові завдання	на завдання комбінованого характеру
Низький	0 - 34 бали	Безпомилково виконано 0 – 5 завдань	У випускника недостатньо розвинуті логічні та аналітичні уміння, уміння узагальнення.
Задовільний	35 - 59 балів	Безпомилково виконано 6 – 12 завдань	Випускник проаналізував причини виникнення ситуації, однак не зміг чітко сформулювати методи її вирішення.
Достатній	60 - 89 балів	Безпомилково виконано 13 – 20 завдань	Відповідь розгорнуто в цілому правильно, але наявні окремі неточності у визначенні методів розв'язання проблемної ситуації.
Високий	90 - 100 балів	Безпомилково виконано 21 – 25 завдань	Завдання вирішено правильно, відповідь розгорнута. Випускник показав розвинуті уміння аналізувати, обґрунтовувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки

Захист кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня вищої освіти

Якщо у роботі не виявлено академічного плагіату, оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою на основі таких критеріїв:

з/п	Критерії оцінювання	Рівень відповідності до критерію (бали)			Максимальна кількість балів за критеріями
		Низький	Середній	Високий	
1.	Відповідність назви змісту роботи	0-1	2-3	4-5	5
2.	Актуальність дослідження	0-3	4-7	8-10	10
3.	Наукова новизна отриманих результатів	0-3	4-7	8-10	10

4.	Практична значущість роботи	0-3	4-7	8-10	10
5.	Використання термінологічного апарату	0-1	2-3	4-5	5
6.	Використання фахової літератури	0-1	2-3	4-5	5
7.	Узагальнення здобутків психологічної теорії та практики	0-3	4-7	8-10	10
8.	Обґрунтованість стратегії дослідження	0-3	4-7	8-10	10
9.	Логічність викладу матеріалу	0-3	4-7	8-10	10
10.	Обґрунтованість висновків	0-3	4-7	8-10	10
11.	Оформлення роботи	0-1	2-3	4-5	5
12.	Компетентність у відповідях на запитання при захисті результатів дослідження	0-3	4-7	8-10	10
Разом:					100

Примітка. Якщо у кваліфікаційній роботі частково виявлений академічний плагіат, а саме порушення процедури цитування наукових джерел, то максимальна оцінка за роботу може бути 89 балів за умови наявності високого рівня відповідності названим критеріям.

Орієнтовні критерії оцінювання:

Оцінка «**відмінно**» ставиться, якщо у кваліфікаційній роботі обґрунтовано актуальність теми; тему розкрито повністю; робота містить елементи наукової новизни, має теоретичне й практичне значення; доповідь на захисті є логічною, змістовною, проголошена з вільним оперуванням професійною термінологією; відгук і рецензія позитивні; відповіді на запитання вичерпні й переконливі; робота повністю відповідає встановленим вимогам.

Оцінка «**добре**» ставиться, якщо тема роботи практично розкрита, але наявні певні недоліки, які не мають істотного значення; у теоретичній частині поверхнево проаналізовано літературні джерела, новизна та практичне значення представлені не зовсім чітко; висновки не є переконливими; є окремі зауваження в рецензіях та відгуку наукового керівника; доповідь студента на захисті побудована логічно, проголошена з вільним оперуванням матеріалу, відповіді

на запитання переважно вичерпні й переконливі; робота оформлена в межах встановлених вимог.

Оцінка **«задовільно»** ставиться, якщо тема роботи в основному розкрита, але мають місце певні недоліки змістового характеру; нечітко сформульовані мета, завдання, об'єкт, предмет дослідження; не обґрунтовано вибір методик емпіричного дослідження; його результати представлені описово і не проаналізовані на достатньому рівні; висновки й пропозиції, що містяться в роботі не обґрунтовані; рецензії й відгук наукового керівника містять окремі зауваження, які не отримали пояснення; доповідь прочитана за текстом, або підготовлена невдало; не всі відповіді на запитання одержали належної аргументації; є зауваження щодо оформлення роботи.

Оцінка **«незадовільно»** ставиться, якщо в роботі відсутній ґрунтовний огляд літературних джерел; розділи не узгоджені між собою; відсутнє власне емпіричне дослідження магістранта; не зазначена позиція автора; мають місце суттєві недоліки в оформленні роботи; виступ на захисті свідчить про слабку орієнтацію в досліджуваній проблемі.

Аналіз виконаних та захищених кваліфікаційних робіт на факультеті дає можливість виділити *типові помилки*, зокрема:

- зміст роботи не відповідає плану магістерської роботи;
- тема не розкрита повністю або частково;
- розділи, підрозділи і пункти не відображають реальну проблемну ситуацію, стан об'єкта й предмета;
- мета сформульована абстрактно і не відбиває специфіки об'єкта і предмета дослідження;
- автор не виявив самостійності, робота включає елементи плагіату;
- огляд теоретичної та емпіричної літератури з теми має форму анотованого списку і не відбиває рівня досліджуваності проблеми;
- не розкрито в повному обсязі зміст та організацію власного емпіричного дослідження;
- кінцевий результат не відповідає меті дослідження, висновки не відповідають поставленим завданням;
- неправильно оформлені посилання на першоджерела або вказані не ті, з яких запозичено матеріал;
- список використаних джерел подається без дотримання вимог;
- обсяг та оформлення роботи не відповідають вимогам; робота виконана неохайно, з помилками.

Рішення щодо оцінки захисту кваліфікаційної роботи другого (магістерського) рівня вищої освіти приймається на закритому засіданні екзаменаційної комісії, результат оголошується після затвердження протоколу головою комісії. Випускники магістратури, які за підсумками

навчання отримали диплом з відзнакою, можуть рекомендуватися Екзаменаційною комісією та Вченою радою факультету для вступу до аспірантури.

Магістри, які виконали наукову роботу, але одержали під час захисту оцінку "незадовільно", отримують академічну довідку встановленого Міністерством освіти і науки України зразка. Їм надається право повторного захисту кваліфікаційної роботи протягом трьох років після закінчення Університету. Екзаменаційна комісія встановлює, чи може здобувач/ка подати на повторний захист ту саму роботу з доопрацюванням, чи він (вона) зобов'язаний/а опрацювати нову тему, визначену випусковою кафедрою.

При повторному захисті необхідним є проведення нового рецензування. Щодо останнього Екзаменаційна комісія виносить відповідне рішення і фіксує його протокольоно. Рішення комісії є остаточним і оскарженню не підлягає.

Секретар комісії після захисту здає кваліфікаційні роботи до архіву кафедри, на якій вони виконувалися, де вони реєструються і зберігаються протягом 5 років. За кваліфікаційними роботами зберігається статус авторського права.

РОЗДІЛ 3. Орієнтовні завдання до атестаційного іспиту

Тестові завдання

1. За якими принципами відбирається матеріал для лекційного заняття?

- а) цілепокладання;
- б) розвитку психіки у діяльності;
- в) врахування рівня готовності студентів;
- г) чіткості й послідовності викладу матеріалу.

2. Структуру практичного заняття складають:

- а) відбір типових і нетипових завдань;
- б) попередній контроль знань студентів;
- в) розв'язання завдань та їх обговорення;
- г) перевірка та оцінювання контрольних завдань.

3. Показниками сформованості знань є

- а) розкриття змісту поняття;
- б) конкретні дії;
- в) встановлення логіки взаємозв'язків між поняттями;
- г) всі відповіді правильні.

4. Якому з Его станів належать подібні фрази: "Не хочу! Не буду, відчепіться! Як хочу, так і робитиму!»

- а) Дорослий;
- б) Батько;
- в) Дитина.

5. Яким чином транзакційний аналіз може бути застосований у психотерапії?

- а) для аналізу сновидінь;
- б) для розкриття міжособистісних конфліктів, розуміння внутрішніх станів та поліпшення комунікації;
- в) для діагностики психічних розладів.

6. Як визначається термін "позитивне безумовне прийняття" у клієнт-центрованій терапії?

- а) формальна підтримка клієнта;
- б) повага до клієнта незалежно від його поведінки чи переконань;
- в) прийняття позитивних сторін особистості клієнта.

7. Основним фактором впливу на психотерапевтичний процес виступає:

- а) особистість клієнта;
- б) особистість психотерапевта;
- в) підбір методів психотерапевтичного впливу.

8. За європейським стандартом психотерапевтичної діяльності психотерапевт зобов'язаний проходити супервізію:

- а) під час навчання певному методу психотерапії;
- б) протягом всієї професійної психотерапевтичної діяльності;
- в) за бажанням, або в разі труднощів.

9. Основним методом впливу на психіку клієнта у когнітивно-поведінковій психотерапії виступає:

- а) примус;
- б) переконання;
- в) сократівський діалог;
- г) маніпулювання.

10. Які потреби займають другий щабель в ієрархії потреб за А. Маслоу?

- а) потреби у повазі;
- б) потреби у безпеці;
- в) потреби у приналежності;
- г) естетичні потреби.

11. Підпорядкування мотивів у поведінці характерне для дитини:

- а) раннього віку;
- б) дошкільного віку;
- в) молодшого шкільного віку;
- г) підліткового віку.

12. Хто ввів поняття «аксіопсихологія»?

- а) Б. Братусь;
- б) Д. Леонт'єв;
- в) О. Леонт'єв;
- г) З. Карпенко.

13. Ідеологія освіти - це:

- а) можливість філософського осмислення значущості людини в світі;
- б) сукупність ідей освіти в певну епоху;
- в) виявлення характеру і особливості розвитку наукового знання;
- г) підстава для уточнення особливостей розвитку культури в рамках різних класово-економічних формацій.

14. Антропологічний підхід дає можливість:

- а) філософського осмислення значущості людини в світі і розуміння світових процесів з точки зору людини;
- б) визначення суспільних потреб у сфері освіти, які висловлюються державою в нормативній формі;
- в) розглядати сукупність ідей, концепцій, норм, регулюючих і направляючих освітню діяльність в рамках певних освітніх інститутів;
- г) долучати людину до групових освітніх цінностей.

15. Аксіологія розглядає:

- а) структуру цінностей і їх місце в бутті людини;
- б) питання освіти та виховання з урахуванням особливостей розвитку цивілізації, епохи, країни, нації;
- в) завдання соціального розвитку, рівень економіки і культури в суспільстві, характер його політичних та ідеологічних установок;

- г) створення громадських структур або соціальних інститутів, які спеціалізуються на накопиченні та поширенні знань.

Завдання комбінованого характеру

№1

Проаналізуйте ситуацію. Які питання Ви поставите хлопчику? Запропонуйте певні засоби подолання поганої звички.

До психолога, який працює на Станції юних техніків, прийшов дев'ятикласник Микола, який гризе і смоктає різні предмети, коли міркує, розв'язуючи різні складні задачі. Хлопчик сам розуміє, що це погано, але позбавитися цієї звички не може. Вчиться добре. Захоплюється робототехнікою, ходить у відповідний гурток, багато про це читає і розказує. Хочє після дев'ятого класу вступити у коледж радіоелектроніки.

№ 2

Побудуйте розмову з мамою. Якою інформацією мамі треба володіти? Що Ви їй запитасте? Які рекомендації їй надасте?

До психолога, який працює у Палаці школярів, звернулася мама 13-річної дівчинки з такою проблемою У Тетянці: «Вітер у голові!». Ходила на фігурне катання, займалася грою на скрипці, у гурток в'язання ходити більше не хоче. Починає ходити, а потім – кидає! Домашні завдання виконує тоді, коли їй заманеться. Коли почну робити їй зауваження, починає кричати на мене, що вона сама знає, що їй робити. Що я роблю не так?»

№3

Проаналізуйте ситуацію та розв'яжіть завдання: 1. Враховуючи вікові особливості, поясніть сутність проблемної ситуації. 2. Що відбувається з дівчинкою? 3. Які психологічні причини такої поведінки дівчини? 4. Як їй допомогти?

Із розповіді матері: „Моїй доньці 13 років. Дівчинка добра, слухняна, добре навчається, відвідує гуртки, цікавиться образотворчим мистецтвом, займається музикою. Але дуже тяжко переживає шкільні невдачі. Недавно отримала низькі бали з англійської мови – прибігла додому в істеричі, з головним болем, не дочекавшись закінчення уроків. Дуже боїться вчителя математики. Для того, щоб не було ніяких несподіванок, розв'язує всі завдання наперед.”